

Aansprakelijk

Aan de sanering van een vervuild terrein zijn vaak (zeer) hoge kosten verbonden. Het is de bedoeling dat deze kosten worden betaald door de vervuiler. Weigert deze echter de kosten voor zijn rekening te nemen, dan betaalt de Staat de kosten van de sanering vaak zelf of – beter gezegd – schiet de Staat de kosten voor. De wet geeft de Staat namelijk de mogelijkheid die kosten weer te verhalen op de vervuiler. Dit volgt uit artikel 21, lid 1 van de Interimwet Bodemsanering.

Reeds in 1984 heeft de Staat zo'n verhaalsprocedure gestart met betrekking tot de verontreiniging van het AAgrunol-terrein. Deze procedure richt zich niet – zoals te doen gebruikelijk – tegen de vervuiler zelf (nv AAgrunol, later AAgrunol bv), maar tegen twee andere vennootschappen. Standpunt van de Staat is dat deze vennootschappen zo nauw verbonden waren met de vervuiler, dat zij daarmee vereenzelvigd mogen worden en daarnaast dat deze vennootschappen bewust eventuele claims van de overheid hebben afgeschermd door in de loop van de tijd alleen de activa van de vervuiler over te

nemen, waardoor daar niets meer valt te (ver)halen. De Staat meent dat de twee vennootschappen aansprakelijk zijn voor de door de oude nv AAgrunol veroorzaakte bodemverontreiniging. Daarbij heeft de Staat een beroep gedaan op de leer van de zogenaamde doorbraak van de aansprakelijkheid. Verder is ook een voormalig directeur van de nv AAgrunol persoonlijk aangesproken.

In de procedure zijn drie hoofdvragen aan de orde. In de eerste plaats of de oude nv AAgrunol (later AAgrunol bv) onrechtmatig heeft gehandeld door de verontreiniging te veroorzaken, in de tweede plaats of de voormalig directeur van die verontreiniging een persoonlijk verwijt kan worden gemaakt en ten derde of de hiervoor bedoelde twee andere vennootschappen voor de onrechtmatige daad van de oude vennootschap aansprakelijk zijn te stellen.

De Rechtbank Groningen wees in 1989 vonnis. De Rechtbank is van mening dat de aange troffen stoffen slechts afkomstig konden zijn van de AAgrunol-fabriek en dat reeds vanaf het begin van de exploitatie van de fabriek in 1946 AAgrunol op de hoogte kon zijn geweest van de in de bodem aangetroffen verontreiniging. De Rechtbank meent dat AAgrunol door het laten weglopen in de bodem van kennelijk grote hoeveelheden zeer schadelijke stoffen in ernstige mate onzorgvuldig heeft gehandeld. De Rechtbank is het vervolgens eens met de stelling van de Staat dat de gedaagde vennoot-

schappen aansprakelijk zijn voor de verontreiniging die door de oude vennootschap is veroorzaakt. In het vonnis worden de twee vennootschappen en de voormalig directeur veroordeeld tot betaling van de kosten van voorbereiding en uitvoering van de sanering van de bodem.

Hoger beroep

De gedaagden hebben tegen de beslissing van de Rechtbank hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof te Leeuwarden. Deze toch al ingewikkelde zaak wordt inmiddels nog extra gecompliceerd door twee recente arresten van de Hoge Raad. Daarin is – kort gezegd – uitgesproken dat, uitzonderingen daargelaten, voor een bepaald type onrechtmatige daad in beginsel geen aansprakelijkheid voor verontreiniging van het eigen bedrijfsterrein bestaat voor zover deze is veroorzaakt vóór 1 januari 1975. De gedaagde partijen hebben zich op deze arresten beroepen en betogen dat in het licht hiervan geen verhaal van kosten van onderzoek en sanering van het AAgrunol-terrein mogelijk is. De Staat is het daar niet mee eens. Behalve de vragen die tijdens de rechtbankprocedure aan de orde zijn geweest dient in hoger beroep daarom ook nog bekeken te worden wat de eventuele consequenties zijn van de arresten van de Hoge Raad voor deze zaak.

De zaak is inmiddels bij het Gerechtshof bepleit en het Hof zal naar verwachting binnenkort arrest wijzen. Van dat arrest kan nog cassatieberoep worden ingesteld bij de Hoge Raad, zodat het nog wel enige tijd kan duren voordat definitief bekend is wie voor de kosten opdraait. ■

Job Schreuder is toxicoloog, iemand die alles weet van vergiften. Hij was actief in de Milieufederatie en was vanaf het prille begin betrokken bij iedere buurtactie tegen de fabriek.

'Dat gegoochel met bv's ging zo: AAgrunol bv verkocht de hele fabriek aan een nieuw opgerichte AAgrunol bv, in de hoop dat de aansprakelijkheid voor de vervuiling bij de oude bv bleef. De nieuwe bv had dezelfde naam, dezelfde doelstellingen, hetzelfde personeel, hetzelfde adres, hetzelfde briefpapier en logo, kortom, er veranderde niets behalve het registratienummer bij de Kamer van Koophandel. De Werkgroep AAgrunol hield de fabriek in de gaten en wij hadden die verandering ontdekt. Onderaan het briefpapier staat namelijk altijd dat nummer.'

'Toen we navraag deden bij de Kamer van Koophandel, kwam deze transactie aan het licht. Een slimme truc van AAgrunol, want de nieuwe bv had nooit iets vervuild, nee hoor, dat deed de vorige bv. Maar de vorige bv had niks meer, alleen het vergif. Die bv was leeg en een kale kip kan je niet plukken. Zo'n sluwe transactie heeft twee keer plaats gevonden, in 1980 en 1984.'

'De rechter liet zich er niet door van de wijs brengen en wilde een goede reden horen, waarom AAgrunol zich twee keer aan zichzelf had verkocht, als er verder toch niets veranderde. Omdat daar geen bevredigend antwoord op volgde, concludeerde de rechter dat AAgrunol alleen de aansprakelijkheid op de vervuiling wilde kwijtra- ken. Daarom vond hij het huidige AAgrunol net zo verantwoordelijk als de vroegere bv's. Dat lijkt voor de hand liggend, maar in de juridi- sche wereld is het uniek; nog nooit had een rechter een bv voor een bv uit het verleden aansprakelijk gesteld. Bovendien werd de eerste directeur/eigenaar van het bedrijf, de heer J. Bel, persoonlijk verant- woordelijk gesteld. Hij was in zijn tijd op de hoogte van de vervui- ling en van illegale dumps.'

Job Schreuder

**Van een kale kip
kun je
niet plukken**

Belangrijke rol buurtbewoners

Hans Alders is sinds 1990 minister voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Zijn ministerie verdeelt het geld voor bodemsaneringen in heel Nederland. VROM is al meer dan tien jaar bezig met 'de zaak AAgrunol': eerst bij de onderhandelingen over de verplaatsing van het bedrijf en later in de projectgroep van de bodemsanering. Onder het toezicht van Alders' voorganger Ed Nijpels begon in maart 1987 de proefsanering, die onvoldoende resultaat zou opleveren. Minister Alders geeft op 30 september 1993 opnieuw het startsein, nu voor de definitieve sanering van het AAgrunol-terrein. Hoe kijkt de minister nu naar 'de zaak AAgrunol'?

Het ministerie is altijd zeer direct betrokken geweest bij de gang van zaken rond het onderzoek en de saneringsvoorbereiding van het AAgrunol-terrein. Er is nu ook hoge prioriteit aan de sanering gegeven. Wat is voor VROM het belang van de AAgrunol-sanering; waarom wordt er een hoge prioriteit aan gegeven?

Hans Alders: 'Niet alleen bij AAgrunol is het ministerie zeer nauw betrokken bij de sanering van de verontreiniging, maar ook bij vele andere projecten. De bekendste zijn natuurlijk het Griftpark in Utrecht, Kralingen in Rotterdam en de Volgermeerpolder, maar ook bij kleinere saneringen is de betrokkenheid groot. Dat aan deze sanering een hoge prioriteit is gegeven is feitelijk tweeledig. Op de eerste plaats vanwege de urgentie van de verontreiniging. De actuele risico's voor mens en milieu zijn bij deze verontreiniging groot en het is dan ook noodzakelijk dat na vele jaren van onderzoek nu op een goede en adequate wijze de sanering wordt uitgevoerd. Anderzijds hebben we hier te maken met een stedelijk knooppunt. Het is van belang dat dit deel van de stad Groningen nu een goede invulling krijgt.'

Na 12 jaar onderzoek ligt er een enorme hoeveelheid gegevens. Kunnen deze onderzoeksgegevens volgens u verder nog gebruikt worden, ook nadat de sanering is afgerond?

'Geen enkele bodemverontreiniging in Nederland is te vergelijken met een andere bodemverontreiniging. Sanering van die verontreiniging is dan ook zeker geen confectie maar echt maatwerk. Toegesneden op de lokale verontreiniging. Gevolg is uiteraard dat de gegevens over de lokale verontreiniging zeer specifiek zijn en meestal niet te gebruiken voor andere gevallen. Anders is dat met de gegevens over de reiniging van vrijkomende grond. Deze gegevens zijn in zijn algemeenheid wel bruikbaar. Zowel voor het ministerie als voor het bedrijfsleven. Immers op het terrein van de grondreiniging is de afgelopen tijd veel gebeurd. Verschillende nieuwe reinigingstechnieken zijn ontwikkeld, waarbij vaak gebruik is gemaakt van resultaten en bevindingen van andere technieken.'

Na het besluit in december 1986 om in principe in te stemmen met de saneringsvariant

is er gedurende drie jaar een proefsanering uitgevoerd. De AAgrunolgrond bleek niet reinigbaar. Valt er volgens u nog wat te leren van deze proefsanering?

'Goed onderzoek is onmisbaar voor een verantwoorde sanering. Een vervuiling die vele jaren heeft plaatsgevonden vereist een grondig onderzoek. De aanpak van de sanering moet hierop afgestemd worden. De reinigingsproef heeft voor wat dat betreft ons op één terrein voldoende duidelijkheid gegeven. De vermeende reinigbaarheid van de grond bleek op praktischschaal niet waargemaakt te kunnen worden. Op zo'n moment moet je altijd denken aan het bekende spreekwoord 'beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald'. Daar is voor de sanering van het AAgrunol-terrein dan ook voor gekozen.'

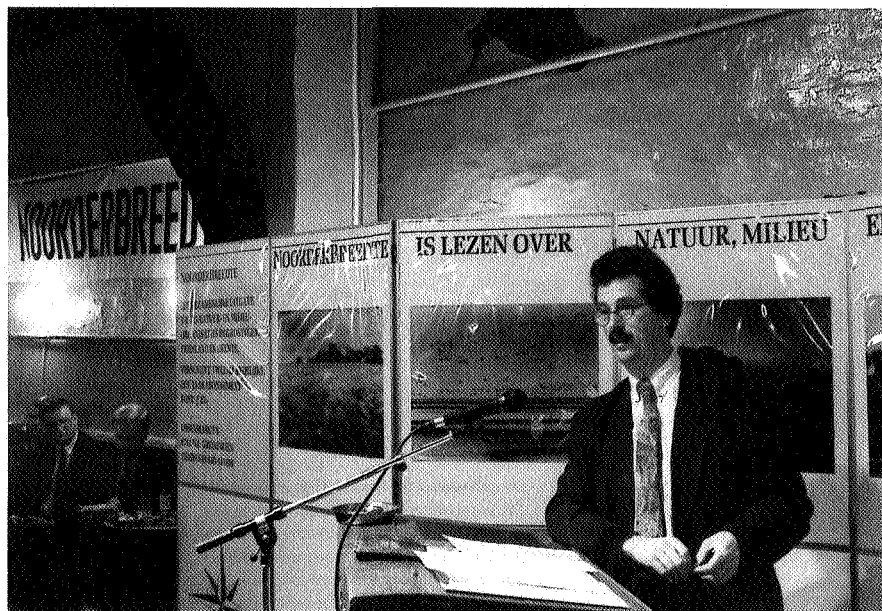
De grond wordt nu na afgraven afgevoerd naar twee stortplaatsen; in feite geen duurzame oplossing. Is dit een 'second-best oplossing' en waarom is hier voor gekozen?

'De oplossing waarvoor we gekozen hebben is een duurzame oplossing. Uit de uitgebreide praktijkproeven blijkt overduidelijk dat de grond niet gereinigd kan worden. Helaas, maar het is de realiteit. Reinigen is natuurlijk de beste oplossing, maar als dat niet kan is storten op een goede, gecontroleerde stortplaats zeker geen mindere oplossing voor het probleem. De licht vervuilde grond wordt gebracht naar de stortplaats Stainkoel'n. De zwaar verontreinigde grond wordt naar de stortplaats Noord-Oost Abtspolder in Rotterdam gebracht. Hier wordt de grond onder isolerende voorzieningen gestort.'

Er zijn inmiddels al enige miljoenen in het project gestoken en de totale rekening zal waarschijnlijk oplopen tot een bedrag boven 80 miljoen gulden. Ondertussen lijkt de verhaalsactie niet erg succesvol te verlopen, vindt u niet?

'Ik zou niet weten waarop u zich baseert dat

Hans Alders

de verhaalsactie niet erg succesvol verloopt. Het proces loopt nog steeds.'

De provincie en de gemeente hebben bewust gekozen voor een actieve inbreng van omwonenden in het onderzoek en het voorbereidingsproces voor de sanering.

De indruk bestaat dat VROM daar niet altijd even gelukkig mee geweest is. Wat is de reden daarvoor geweest en hoe kijkt u nu tegen de situatie aan?

'De buurtbewoners spelen een belangrijke rol in de geschiedenis van AAgrunol. Het

toenemende verzet uit de buurt heeft uiteindelijk geleid tot de verplaatsing van het bedrijf. Zij vinden ook dat AAgrunol de kosten voor de sanering voor haar rekening moet nemen. Een visie die zeker door mij wordt onderschreven. De rechtsopvolgers van AAgrunol en de voormalige directeur zijn dan ook aansprakelijk gesteld voor de verontreiniging. Daarbij voorziet de Werkgroep AAgrunol de landsadvocaat van belangrijke informatie. Maar de Werkgroep verdiept zich ook in de rapporten van de onderzoekers. En regelmatig hebben zij op

zwakke plekken gewezen in deze rapporten. Daarvoor wil ik de Werkgroep bedanken. Zij hebben daarmee mede gezorgd voor de grondige wijze van saneren.'

'Inderdaad is er veel discussie geweest over de inspraak en over het feit dat die voor de bewoners niet goed geregeld is. Die discussie heeft ook Den Haag bereikt. De inspraak van bewoners is dan ook in de gewijzigde Wet Bodembescherming wettelijk vastgelegd. Hieruit begrijpt u wel dat het ministerie geenszins ontevreden is over juist die inspraak van de bewoners.'